

VARIA

XXX

**Zborník abstraktov z XXX. kolokvia mladých jazykovedcov
(3. – 5. 11. 2021)**

**Editorky
Katarína Gajdošová – Natália Kolenčíková**

Bratislava

**Slovenská jazykovedná spoločnosť
pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV**

2021

Slovenská jazykovedná spoločnosť
pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV



Editoroky:

Mgr. Katarína Gajdošová, Ph.D.
Mgr. Natália Kolenčíková, Ph.D.

Sadzba a obálka:

Mgr. Vladimír Radik

Organizačný výbor konferencie:

Mgr. Katarína Gajdošová, Ph.D.
Mgr. Bronislava Chocholová, Ph.D.
Mgr. Natália Kolenčíková, Ph.D.
Mgr. Mária Mikolajová

Vydavateľ

Slovenská jazykovedná spoločnosť
pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV

Formát: elektronická publikácia

Počet strán: 54

ISBN 978-80-971690-7-7

EAN 9788097169077

Obsah

Úvod.....	5
Miroslava Bajusová: Vplyv Andreja Sládkoviča a jeho básne <i>Marína</i> na jazykovú krajinu Banskej Štiavnice	6
Laura Belicajová: O čom rozprávajú slovenské rozprávky	7
Kristina Dorđević: Biljke kao nosioci kulturoloških stereotipa sa aspekta frazeološke slike sveta	8
Veronika Drkošová – Michal Místecký: Brothers in Text: Frequency and Collocation Analyses of the Česko Name in the Slovak National Corpus .	9
Katarína Gajdošová: Čo možno nájsť v pilotnej verzii akvizičného korpusu ERRKORP?	10
Lucia Gibľáková: Frázové slovesá v slovenčine	11
Gabriela Halienová: Komunikačná stratégia diskreditácie v politickom diskurze (na príklade analýzy komunikačnej taktiky prognózovania a vytvárania obrazu hrozby).....	12
Marianna Hudcovičová: „Farebné“ prirovnania v slovenskom a anglickom jazyku	13
Lucia Jasinská: Kolokácie slovesného podstatného mena v súčasnej slovenčine	14
Mária Ješíková: Korpusová analýza nemeckých predložkovo-menných spojení so substantívami <i>Spaß</i> a <i>Lust</i>	15
Natália Kolenčíková: K tematickým okruhom predvolebnej kampane 2020 na sociálnej sieti Facebook	16
Tereza Kopecká: K vybraným aspektům lexému <i>kost</i> v nářečích českého jazyka	18
Patrik Kozár: Výskyt polopredikatívnych konštrukcií v textoch umeleckého a odborného štýlu súčasnej spisovnej slovenčiny.....	19
Eliška Králová: Prefixy a prefixoidy z klasických jazyků jako předpoklad porozumění cizím slovům v češtině.....	20
Romana Krolčíková: Fungovanie anglických výrazových prostriedkov v kontexte funkčno-štylistickej diferenciacie vlogov	21
Jaromír Krško: Kolokviá mladých jazykovedcov alias tradičná Modra a teória onymického komunikačného registra	23
Natália Kubašová: Online formatívne testovanie a hodnotenie žiakov pre lepšie výsledky na hodine cudzieho jazyka, dotazníkové hodnotenie	24
Filip Kubeček: „Nauč se gramatiku a potom něco piš!“ aneb reakce mládeže na pravopisné chyby svých vrstevníků v on-line prostředí	26

Dorota Lamačková: Konštruovanie online identity používateľov sociálnych sietí.....	27
Nikoleta Liptáková: Slovo a význam v detskej reči	29
Anna Michalcová: Reflexivní posesiva ve třetí redakci staročeského biblického překladu.....	30
Mária Mikolajová: Percepcia jazykov a nárečí z pohľadu samotných používateľov (na príklade jazykovej situácie v okrese Stará Ľubovňa) ...	31
Patricia Molnárová: Štylisticko-diskurzívne techniky s využitím expresivity v ideologicky podmienenom komunikáte	32
Mira Nábělková: Dunaj na Vltave a jiné vlny... K vývinovým prúdeniam vo vzájomnom česko-slovenskom/slovensko-českom preklade.....	34
Miroslava Najšlová: Pseudotransformácie spoločnosti v národnom socializme a v súčasnom rakúskom pravicovom populizme	35
Stella Ondrejčíková: Predložky ako operátory časových vzťahov a ich osobitosti v gemerských nárečiach.....	36
Marek Ponca: Jazykový portrét ako nástroj na podporu viacjazyčnosti.....	37
Katarína Rausová – Katarína Gajdošová: Prístupy k excerpcií náboženských výrazov	38
Aksana Schillová: O způsobech extrakce deadverbiálních kandidátů prepozicionalizace z jazykových korpusů (uplatnění na Slovenském národním korpusu).....	40
Viktória Mária Slovenská: Analysing Nominalizations in Medical English..	42
Roman Vojtechovský: Klasifikátory a špecifikátory v slovenskom posunkovom jazyku	44
Vladimíra Vrajevá: Pragmatická funkcia intertextuality v poézii P. O. Hviezdoslava (na príklade biblických alúzií).....	46
Štefania Vyskočová: Niekoľko poznámok k exofónii a jej podobám v kontexte slovenskej literatúry po roku 1945	48
Michal Zoller: Profesionalizmy ako demonštrácie kultúry komunikačnej formácie streetdancerov	50
Žaneta Zsarnócaiová: Úloha asociáčného výskumu pri výklade slov.....	52

Úvod

Cyklus každoročne organizovaných kolokvií mladých jazykovedcov končí svoju tretiu desiatku. Podujatie, ktoré má v kalendári lingvistických udalostí pevné miesto, si ako začínajúcich jazykovedcov pamätá množstvo dnes už úspešne etablovaných (nielen) slovenských lingvistických osobností. Kolokvium mladých jazykovedcov totiž nie je iba priestorom na predstavenie nových výskumov, ale aj priestorom priateľských stretnutí; je to miesto, kde možno hlbšie a dôkladnejšie spoznávať jazyk, no zároveň miesto, kde sa možno slobodne a bez obáv učiť, kde možno diskutovať a polemizovať, hľadať prieniky a paralely, a tak nadväzovať kontakty a vytvárať spolupráce. Práve táto jedinečná atmosféra podporuje akúsi kolokvialistickú spolupatričnosť, vďaka ktorej toto podujatie ani po tridsiatich rokoch ne stráca svoju popularnosť a neustále sa otvára ďalším mladým jazykovedcom, nazerajúcim na jazyk z najrôznejších perspektív.

Predkladaný zborník abstraktov z jubilejného 30. kolokvia mladých jazykovedcov ponúka prehľad toho, čo si možno 3. – 5. 11. 2021 v Účelovom zariadení Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky v Častej-Papierničke vypočúť. Ide o tridsaťpäť príspevkov od tridsiatich šiestich autorov z dvadsiatich troch slovenských a českých pracovísk, ktoré pokrývajú rozmanité témy. Zastúpenie má predovšetkým korpusovo podložený gramatický výskum, dialektológia a historická gramatika, lexikológia a frazeológia, politický diskurz, sociál-nomediálna komunikácia a didaktika. Organizácia podujatia prebieha pod záštitou Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV.

Vyjadrujeme nádej, že predložená publikácia bude nielen pomôckou pri orientácii v bohatom programe konferenčných dní, ale aj podnetom siahnuť po zborníku plných príspevkov, ktorý bude publikovaný v budúcom roku.

Editorky

Vplyv Andreja Sládkoviča a jeho básne *Marína* na jazykovú krajinu Banskej Štiavnice*

Miroslava Bajusová

V každej jazykovej krajine, bez ohľadu na to, či ide o mesto, dedinu alebo dokonca prírodné prostredie jazier, hôr, lesov a národných parkov, sa nachádza množstvo rôznych prvkov. Najčastejšie ide o označenia ulíc, budov a inštitúcií a prevádzok v nich, ale aj o smerové tabule (nielen v mestách, ale aj vyznačenie turistických trás v prírode), dopravné značky, plagáty a bilbordy. Niektoré sú spojením textovej a grafickej zložky, iné sú obmedzené na grafickú, jazykovo neutrálnu zložku (piktogramy). Ich výskyt na danom verejnom priestranstve je motivovaný rôznymi faktormi a funkciami – historickou, marketingovou, náučnou, estetickou. Prítomnosť Andreja Sládkoviča a jeho múzy Márie Pischlovej, pre ktorú napísal najdlhšiu ľúbostnú báseň sveta, Marínu, v Banskej Štiavnici v sebe spája všetky spomenuté funkcie.

Štúdia sa zaoberá vplyvom tohto ústredného diela slovenského romantizmu na jazykovú krajinu Banskej Štiavnice. V prvej časti je stručne zhrnuté teoretické pozadie výskumu. Obsahuje základné informácie o jazykovej krajine, básni *Marína* a krátky opis výskumného priestoru v meste. Druhá časť je zameraná na analýzu rodného domu Márie Pischlovej, ktorý je v súčasnosti známy ako komerčný objekt s názvom Banka lásky. Ďalej sa venuje výskytu poézie v jazykovej krajine Banskej Štiavnice a vplyvu básne *Marína* na vznik, resp. pomenovanie a vonkajší charakter ďalších komerčných objektov v meste.

Kľúčové slová: jazyková krajina (Linguistic Landscape), poézia, Andrej Sládkovič, *Marína*, Banská Štiavnica

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta
Katedra germanistiky
Tajovského 51, 974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
miroslava.bajusova@umb.sk

* Štúdia je čiastkovým výstupom v rámci projektu APVV-18-0115 „Jazyk v meste – dokumentovanie multimodálnej semiosféry jazykovej krajiny na Slovensku a z komparatívnej perspektívy“.

O čom rozprávajú slovenské rozprávky

Laura Belicajová

Slovenské rozprávky sú viac než len súčasťou kultúrneho dedičstva. Sú zdrojom informácií o slovenskom jazykovo-historickom vývine. Tento fakt je zreteľný pri komparácii jazyka starších súborov rozprávok s ich podaním v súčasnej spisovnej slovenčine. P. Dobšinský zachovával celý rad nárečových prvkov, ktoré boli neodmysliteľnou súčasťou ľudového rozprávačstva. Dnes sú mnohé takéto slová archaizmami alebo v procese jazykovo-historického vývinu zmenili svoj význam. Niektoré sú v dnešnom slovenskom jazyku celkom neznáme. Texty rozprávok z *Prostonárodných slovenských povestí*, ktorých autorom je P. Dobšinský, boli porovnané s adaptáciami autorov modernej slovenskej literatúry pre deti a mládež (M. Rúfus, M. Ďuríčková, P. Glocko, O. Sliacky). Identifikované zmeny boli prítomné vo viacerých jazykových rovinách a klasifikované do kategórie hláskoslovných, morfológických, lexikálnych, syntaktických, motivicko-tematických úprav. Majú hlavne aktualizáciu charakter, súvisia aj s prechodom rozprávky z literatúry určenej dospelému percipientovi do detskej literatúry či s vtedajším ideologickým režimom. So zameraním sa na poznatky z historickej, kulturologickej, jazykovednej a literárnej oblasti bolo možné podať komplexné hodnotenie týchto úprav. Autori adaptácií s ohľadom na detského percipienta niektorými nekvalitnými zmenami narušili kultúrno-historickú hodnotu slovenských rozprávok. Moderná slovenská spoločnosť sa potrebuje oprieť o svoj historizmus, preto by súčasní adaptátori rozprávok mali vo väčšej miere prihliadať na celkový kontext slovenskej rozprávky a pridržiavať sa erudovaného odborného výskumu.

Kľúčové slová: ľudová rozprávka, literárny folklorizmus, Pavol Dobšinský, Milan Rúfus, Mária Ďuríčková, Peter Glocko, Ondrej Sliacky

Slovenská akadémia vied
Slavistický ústav Jána Stanislava
Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava
Slovenská republika
belicajova3@uniba.sk

Biljke kao nosioci kulturoloških stereotipa sa aspekta frazeološke slike sveta

Kristina Dorđević

Cilj istraživanja jeste ispitati koje se biljke nameću kao integralni deo kulturoloških stereotipa. Građu čine frazeologizmi s poredbenom strukturom koji se ostvaruju na planu povezivanja teme poređenja (pridevi koji označavaju osobine, npr. *zdrav, glup*) sa komparatumom (nazivi biljaka, npr. *jabuka, hrast, lipa*), na primer: *zdrav kao jabuka : zdravý ako jablko, obučen kao lipa : otrhaný ako lípa*. Na osnovu analize utvrdićemo koje se lekseme često javljaju u etalonima kao komparatum (npr. *jabuka, dren, jablko, buk, lipa, orech*) ili kao tema poređenja (npr. *zdrav – zdrav kao jabuka (dren) : zdravý ako jablko (buk, lipa, orech, dub)*). Mapiraćemo sličnosti i razlike između koncepata srpske i slovačke kulture, te ćemo pokušati da kroz primere steknemo uvid u to koje se sve nataložene mitske predstave ili narodne tradicije učitavaju u fitonime.

Ključne reči: poredbeni frazeologizmi, frazeologija, jezička slika sveta, srpski jezik, slovački jezik

Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra slovanských filológii
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1
Slovenská republika
kristin.djordjevic@gmail.com

Brothers in Text: Frequency and Collocation Analyses of the *Česko* Name in the Slovak National Corpus

Veronika Drkošová¹ – Michal Místecký²

The paper focuses on frequency and collocation analyses of the *Česko* toponym in selected parts of the Slovak National Corpus; the investigation was carried out on six corpora (opinion journalism, academia, fiction, annual reports of state institutions, state administration texts, and judgements). Methodologically, the i.p.m. (= instances per million) relativized frequency and the logDice association measure, which is very easy to be interpreted linguistically, were made use of. At the beginning of the research, five presumptions were formulated as to the employment of the one-word toponym in particular text types – they concerned the role of context in opinion journalism, the prominence of the Czechoslovak dissolution in academia, emotionality connected to the topic in fiction, the importance of Czech–Slovak relations in administration, and the disputes of Czech and Slovak companies in legal texts. Apart from these main starting points, the research will also focus on the collocations of the *Česko* toponym in general. It has been proved that the distribution of the name in the corpora is uneven and that its usage results from a combination of factors (using one-word state names, influence of sports commentaries, degree of text formality). Moreover, it seems that the 1993 dissolution of Czechoslovakia is still an important discussion topic in Slovak newspapers, academia, and fiction.

Keywords: Czechia; Slovakia; frequency analysis; collocation analysis; toponym

Ostravská univerzita
Filozofická fakulta
Katedra českého jazyka
Reální 5, 701 03 Ostrava
Česká republika
¹vercavitkova@centrum.cz
²mmistecky@seznam.cz

Čo možno nájsť v pilotnej verzii akvizičného korpusu ERRKORP?*

Katarína Gajdošová

Príspevok prináša informácie o možnostiach hľadania v pilotnej verzii akvizičného korpusu ERRKORP, ktorý vznikol v tomto roku v rámci projektu *Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku na báze akvizičného korpusu*, APVV-19-0155. Pilotná verzia korpusu patrí medzi rozsahom malé špecializované korpusy, o čom svedčí aj jej veľkosť 137 704 tokenov. Korpus je plne lematizovaný a morfológicky anotovaný. Jeho osobitosťou je prítomnosť manuálnej anotácie, v ktorej prostredníctvom 52 značiek možno sledovať „chyby“ v slovách aj v nadslovných celkoch.

Príspevok prostredníctvom príkladov ilustruje, aký materiál môžeme z korpusu získať adekvátnym formulovaním CQL príkazov. Berie do úvahy najmä ohľad na výskumný zámer riešiteľského kolektívu a jeho špecifické potreby. Upozorňuje tiež na nuansy, na ktoré treba pri formulovaní príkazu pamätať, aby výsledok vyhľadávania obsahoval naozaj všetky výskyty hľadaného výrazu, ktoré korpus obsahuje.

Kľúčové slová: ERRKORP, akvizičný korpus, štruktúra, tagset, CQL hľadanie

Slovenská akadémia vied
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
oddelenie Slovenského národného korpusu
Panská 26, 811 01 Bratislava
Slovenská republika
katarina.gajdosova@korpus.juls.savba.sk

* Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu APVV-19-0155 *Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku na báze akvizičného korpusu*.

Frázové slovesá v slovenčine

Lucia Gibľáková

Frázové slovesá poznáme z ich anglickej proveniencie ako osobitnú skupinu slovies, pozostávajúcu zvyčajne z dvoch zložiek (môžu byť aj tri), slovesa a predložky, ktorých význam nie je odvoditeľný z významu slovesa ako auto-sémantickej zložky celku. Práve táto osobitosť ich radí medzi frazeologizmy. Bližší pohľad na ich náprotivky v slovenčine naznačuje, že tento jazykový jav má v našej reči obdobu. Pilotný komparatívny výskum, prebiehajúci na paralelnom anglicko-slovenskom korpuse SNK, poukazuje na možnú koreláciu figuratívnosti slovenských spojení sloveso + predložka s novým významom obdobne, ako vyjadruje nový význam (oproti významu slovesa bez predložky) v anglickom jazyku sloveso s predložkou. Sloveso *prist'* sa líši od slovesa *prist' na/s* podobne, ako sa anglické *come* líši od *come up with*. Tento príklad zároveň poukazuje na to, že definícia frázového slovesa ako slovesa a (jednej) predložky nie je vyčerpávajúca. Javí sa, že v slovenčine existuje celá skupina slovies s frazeologickým prvkom, ktorých druhou zložkou je zvrtné zámeno (*hl'adiet'* vs. *hl'adiet' si [svoju]*), a dokonca aj slovesá, kde figuratívnosť naznačuje absencia zvrtného zámena, napr. *zvrtnúť sa* oproti *zvrtnúť [reč na niečo]*. Príspevok mapuje kolokačné prostredie výskytu vybraných slovies bez predložky/zvrtného zámena a tých istých slovies s predložkou/zvrtným zámenom, ktoré môže podmieňovať mieru ich odlišnosti.

Kľúčové slová: frázové slovesá, kolokačné prostredie, figuratívnosť, zvrtné zámená, predložky

Slovenská akadémia vied
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
oddelenie Slovenského národného korpusu
Panská 26, 811 01 Bratislava
Slovenská republika
lucia.giblakova@korpus.juls.savba.sk

Komunikačná stratégia diskreditácie v politickom diskurze (na príklade analýzy komunikačnej taktiky prognózovania a vytvárania obrazu hrozby)

Gabriela Halienová

Predkladaný príspevok sa zaoberá spôsobmi realizácie komunikačnej stratégie diskreditácie v politickom diskurze; možnosti realizácie danej komunikačnej stratégie sú predstavené na príklade komunikačnej taktiky prognózovania a vytvárania obrazu hrozby. Uvedená komunikačná taktika predstavuje jednu z viacerých nami identifikovaných komunikačných taktík, prostredníctvom ktorých sa vo zvolenom výskumnom materiáli realizovala komunikačná stratégia diskreditácie. Cieľom príspevku je analyzovať predovšetkým verbálne spôsoby realizácie vybranej komunikačnej taktiky na príklade excerptov z politických komunikátov, pričom využitý empirický materiál pochádza z televíznych politických debát uskutočnených v období vedenia oficiálnej politickej kampane pred parlamentnými voľbami. V rámci príspevku sa pri analýze spôsobov realizácie vybranej komunikačnej taktiky osobitne berie do úvahy význam recipientov danej politickej komunikácie; v prípade skúmaných komunikátov kľúčového recipienta predstavujú nie samotní politickí činitelia zúčastnení v debate, ale (televízni) diváci daných politických debát – t. j. potenciálni voliči istých politických subjektov. Práve pri nich možno predpokladať zvýšenú mieru (pasívneho) vplyvu na výslednú podobu skúmaného druhu politickej komunikácie zacieleného práve na ovplyvnenie myslenia a konania (potenciálnych) voličov, a tým aj určenosť prejavov diskreditujúcich politické subjekty primárne týmto recipientom.

Kľúčové slová: komunikačná stratégia, komunikačná taktika, politický diskurz, diskreditácia, obraz hrozby

Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka
Gondova 2, 811 02 Bratislava
Slovenská republika
halienova1@uniba.sk

„Farebné“ prirovnania v slovenskom a anglickom jazyku

Marianna Hudcovičová

Témou príspevku sú vybrané prirovnania obsahujúce farbu v slovenskom a anglickom jazyku. Prirovnania patria medzi najpevnejšie frazeologické jednotky vzhľadom na svoju fixnú štruktúru. Mnohé z nich patria do oblasti paremiológie, sú veľmi staré. Ide o analýzu lexikálnej motivovanosti daných frazeologických jednotiek, vplyv tradície, kultúry pri vytváraní idiomatických prirovnaní. Nie všetky prirovnania, ktoré ľudia používajú v bežnej reči, patria medzi ustálené slovné spojenia. V lingvistickej analýze sa skúmajú iba tzv. inštitucionalizované prirovnania, ktoré sú uvedené aj v špeciálnych frazeologických slovníkoch. Neinštitucionalizované varianty nie sú predmetom výskumu. Téma farieb v jazykoch je veľmi zaujímavá. Predmetom lingvistickej analýzy sú po formálnej stránke štruktúry typu: adjektívum označujúce farbu + spojka ako + substantívum. Vplyv tradícií a kultúry vidíme hlavne v porovnávanom symbole, ktorý nie je vždy identický v anglickom a slovenskom jazyku.

Kľúčové slová: prirovnanie, symbol, lexikálna motivácia, slovenský jazyk, anglický jazyk

Univerzita sv. Cyrila a Metoda
Filozofická fakulta
Katedra anglistiky a amerikanistiky
Námestie J. Herdu 2, 917 01 Trnava
Slovenská republika
marianna.hudcovicova@ucm.sk

Kolokácie slovesného podstatného mena v súčasnej slovenčine

Lucia Jasinská

V predkladanom príspevku orientujeme svoju pozornosť na používanie slovesného podstatného mena v súčasnej jazykovej komunikácii z pohľadu jeho kolokability. Na pozadí výskumu korpusového materiálu, reprezentujúceho súčasný jazyk, sa zameriavame na verbálne substantívum ako tvar slovesnej paradigmy a sledujeme jeho najfrekventovanejšie kolokáty na vybraných pozíciách.

Vychádzame z charakteristiky slovesného podstatného mena, prihliadajúc jednak na parameter dejovosti a dynamickej, ale predovšetkým na sémantiku a intenciu tohto prostriedku s vlastnosťami substantívnej aj slovesnej paradigmy. V rámci charakteristiky verbálneho substantíva sa opierame o teoretické východiská z oblasti morfológie aj lexikológie, publikované v starších aj novších lingvistických prácach (F. Buffa, L. Dvonč, J. Furdík, M. Dokulil, P. Ondrus; N. Janočková, M. Sokolová), pričom vo vzťahu k jeho statusu v systéme jazykových prostriedkov sa prikláňame – na základe opísaných vlastností – k zaradeniu verbálneho substantíva do slovesnej paradigmy.

Vo výskumnej časti príspevku sa koncentrujeme na najfrekventovanejšie slovesné podstatné mená, ktoré nemajú svoj pendant v podobe lexikalizovaného substantíva. Metodicky postupujeme cez vyhľadávanie tvarov so sufixom *-nie/-tie* a následnú identifikáciu verbálnych substantív (vrátane odstránenia nenáležitých lexém, napr. *šťastie, ústie, hnutie, úmrtie*) po ich zoradenie na základe frekvencie, t. j. celkového výskytu lexémy. Pri najfrekventovanejších nelexikalizovaných verbálnych substantívach analyzujeme ich kolokáty na vybraných pozíciách vo vzťahu k významu, keďže vznik kolokácie je podmienený vzájomnou sémantickou kompatibilitou členov, ale aj vo vzťahu k intencii a valencii daného verbálneho substantíva, ktorá podmieňuje nielen sémantickú skupinu potenciálnych kolokátov, ale aj ich gramatický tvar. V rámci syntézy skúmaných textových kolokácií najfrekventovanejších slovesných podstatných mien identifikujeme typy kolokátov a vyhodnocujeme ich syntaktickú funkciu.

Kľúčové slová: verbálne substantívum, nelexikalizované substantíva, kolokácie verbálnych substantív

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Filozofická fakulta
Katedra slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie
Moyzesova 9, 040 22 Košice
Slovenská republika
lucia.jasinska@upjs.sk

Korpusová analýza nemeckých predložkovo-menných spojení so substantívami *Spaß* a *Lust*

Mária Ješíková

Článok sa zameriava na tému predložkovo-menných spojení. Tieto spojenia sú skúmané pomocou korpusovo-lingvistických metód. Na začiatku sa venujeme teoretickému rámcu problematiky. Ide o spojenia v nemčine, ktoré sa vyznačujú istým stupňom ustálenosti, pretože sú tvorené predložkou a substantívom s nulovým členom. Následne sa v praktickej časti konkrétne venujeme predložkovo-menným spojeniam *aus Spaß* a *aus Lust*. Analyzujeme ich aspekty použitia, čiže zisťujeme, v akých možných kontextoch sa môžu vyskytovať. Taktiež skúmame frekvenciu ich výskytu na dvoch lingvistických platformách. Sú to platformy Prepon a Sketch Engine. Analýza frekvencie výskytu je ukazovateľ stupňa lexikalizácie daného predložkovo-menného spojenia, a je teda veľmi dôležitou časťou výskumu. Výsledky štúdie sú podložené početnými príkladmi z korpusu *detenten13* dostupného v Sketch Engine. Cieľom článku je analyzovať výskyt skúmaných spojení v konkrétnych textoch a na základe tejto analýzy zistiť, či spojenia možno využívať ako synonymá, pretože substantíva v spojeniach *Spaß* a *Lust* sú v lexikografických opisoch uvádzané ako synonymá.

Kľúčové slová: korpusová lingvistika, predložkovo-menné spojenia, výskum

Univerzita sv. Cyrila a Metoda
Filozofická fakulta
Katedra germanistiky
Námestie J. Herdu 2, 917 01 Trnava
Slovenská republika
m.jesikova@gmail.com

K tematickým okruhom predvolebnej kampane 2020 na sociálnej sieti Facebook

Natália Kolenčíková

Príspevok je súčasťou širšie koncipovaného výskumu zameraného na zmapovanie základných charakteristík predvolebnej sociálnomediálnej komunikácie na Slovensku. Svojou koncepciou vyrastá z dvoch už skôr realizovaných výskumov, z ktorých každý približuje tematiku predvolebnej kampane iným metodickým postupom; prvá štúdia spracúva tzv. tematické slová (Kolenčíková, 2021a, v tlači), druhá tzv. kľúčové slová (Kolenčíková, 2021b, v tlači). Príspevok má za cieľ usúvzť a zhrnúť výsledky získané v zmienených partiálnych výstupoch a poskytnúť komplexnejšiu charakteristiku hlavných tematických oblastí predvolebnej kampane 2020 na Slovensku na sociálnej sieti Facebook.

Napriek tomu, že aktuálny príspevok je skôr kvalitatívnym zhodením už dosiahnutých záverov, východiskové štúdie metodologicky a metodicky čerpajú z oblasti kvantitatívnej lingvistiky. Výskumný materiál je primárne tvorený predvolebnou komunikáciou šiestich, v parlamentných voľbách v roku 2020 úspešných politických strán (OLANO, Smer – SD, Sme rodina, ĽSNS, SaS, Za ľudí), ktorá bola publikovaná na ich profiloch na zmienenej sociálnej sieti v období od 1. 1. 2020 do 28. 2. 2020, sekundárne aj komunikáciou ďalších štyroch politických strán (Progresívne Slovensko, Spolu, KDH a SNS). Tematickými slovami sa rozumejú všetky plnovýznamové slová nachádzajúce sa nad tzv. h-bodom, teda nad bodom, v ktorom sa frekvencia slova rovná jeho poradiu vo frekvenčnom zozname (Popescu, 2007). Kľúčové slová sú zase slová, ktoré sa v istom korpuse, v našom prípade v komunikácii konkrétnych politických strán, nachádzajú so štatisticky signifikantnou frekvenciou v porovnaní s frekvenciou v referenčnom korpuse, v našom prípade v sledovanej predvolebnej sociálnomediálnej komunikácii ako celku (bližšie k tomu pozri Cvrček, 2017). V príspevku sa tak do vzťahu dostávajú slová signalizujúce základné tematické okruhy politických strán v kontexte ich vlastných aktivít, ale aj v kontexte komplexnej predvolebnej sociálnomediálnej komunikácie. Tematické slová aj kľúčové slová každej z volebne úspešných politických strán sú zverejnené prostredníctvom elektronického repozitára GitHub na nasledujúcej adrese: <https://github.com/NataliaKolencikova?tab=repositories>.

Príspevok sa síce orientuje na definovanie základných tematických okruhov predvolebnej sociálnomediálnej komunikácie komplexne, ale so zdôraznením špecifik príznačných pre jednotlivé politické strany. Cieľom príspevku nie je vyvracať „intuitívne“ identifikované tematické oblasti predvolebnej kampane, zdôrazňované napríklad mienkotvornými médiami, ale poskytnúť im oporu v empirických a exaktných dátach.

LITERATÚRA

CVRČEK, Václav: Klíčové slovo. In: CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. Dostupné na: https://www.czechency.org/slovník/KLÍČOVÉ_SLOVO.

KOLENČÍKOVÁ, Natália: Tematické slová v predvolebnej kampani na Facebooku. In: Jazykovedný časopis, 2021a. (V tlači.)

KOLENČÍKOVÁ, Natália: Key words and political parties in the 2020 pre-election campaign on Facebook. In: Jazykovedný časopis, 2021b. (V tlači.)

POPESCU, Ian-Iowitz: Text ranking by the weight of highly frequent words. In: Methods in the Study of Language and Text. Eds. P. Grzybek – R. Köhler. Berlín/New York: Mouton de Gruyter, 2007, s. 555 – 566.

Kľúčové slová: Facebook, kľúčové slová, predvolebný diskurz, sociálne médiá, tematické slová

Slovenská akadémia vied
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
oddelenie súčasnej lexikológie a lexikografie
Panská 26, 811 01 Bratislava
Slovenská republika
natalia.kolencikova@juls.savba.sk

K vybraným aspektům lexému *kost* v nářečích českého jazyka

Tereza Kopecká

Slova, jež mluvníci znají jako spisovná, se v dialekttech mohou chovat specifickým způsobem. Jedná se o změny, kterými daný výraz prochází na všech rovinách jazyka. Nejinak je tomu i v případě slova *kost*, které v nářečích českého jazyka podléhá hláskovým obměnám, získává pro spisovný jazyk netypické morfologické vlastnosti, prochází změnami v oblasti sémantiky, je základem pro specifické tvoření dalších lexikálních jednotek či je součástí svébytných nářečních frazémů. Sledované slovo je v nářečích i ve spisovném jazyce primárně užíváno ve významu ‚pevná tkáň sloužící jako nosná část těla obratlovců‘. Z toho plyne, že se výraz *kost* objevuje obzvláště v kontextech spojených s lidským tělem a zdravím, s úrazy, při nichž je *kost* narušena, či stavy, kdy jsou *kosti* stíženy chorobou.

Příspěvek pojednává o některých specifických aspektech, s nimiž se výskyt lexému *kost* v nářečích českého jazyka pojí. Zvláštní pozornost bude věnována novým lexikálním významům, zejména těm, které vznikly kolokací lexému *kost* s dalšími výrazy. Z těchto víceslovných pojmenování budou podrobněji rozebírána pojmenování patologických výrůstků a útvarů, která byla v minulosti hojně tvořena kolokací vybraného adjektiva se substantivem *kost*.

Zjištěné poznatky jsou usouvztažněny s areálovým rozrůzněním češtiny. Materiálově se příspěvek opírá o zdroje sloužící pro tvorbu Slovníku nářečí českého jazyka, který vzniká v dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., a jehož součástí bude vzhledem k jeho nediferenční povaze i heslo *kost*.

Klíčová slova: čeština, dialektologie, sémantika, kolokabilita, lexém *kost*

Akademie věd České republiky
Ústav pro jazyk český, v. v. i.
dialektologické oddělení
Veveří 97, 602 00 Brno
Česká republika
kopecka@ujc.cas.cz

Výskyt polopredikatívnych konštrukcií v textoch umeleckého a odborného štýlu súčasnej spisovnej slovenčiny

Patrik Kozár

Predmetom príspevku je systematicky spracovať problematiku polopredikatívnych konštrukcií so zreteľom na ich teoretické vymedzenie, klasifikáciu z morfológického hľadiska a výskyt i fungovanie v písomných prejavoch umeleckého a odborného štýlu súčasnej spisovnej slovenčiny. Prijaté teoretické závery sa teda opierajú o rozmanitý excerpčný materiál získaný z dvadsiatich vybraných diel umeleckého a odborného štýlu dvadsiatich renomovaných slovenských autorov. Dané vyexcerpované príklady slúžia jednak ako nástroj zvýšenia dôveryhodnosti a reprezentatívnosti výkladu, jednak ako dôkaz reálnej existencie polopredikatívnych konštrukcií v živých prejavoch umeleckého a odborného štýlu súčasnej spisovnej slovenčiny.

Kľúčové slová: verbálne a nominálne polopredikatívne konštrukcie, polopredikácia, neurčité slovesné tvary, umelecký štýl, odborný štýl

Slovenská akadémia vied
Slavistický ústav Jána Stanislava
Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava
Slovenská republika
patrik.kozar97@gmail.com

Prefixy a prefixoidy z klasických jazyků jako předpoklad porozumění cizím slovům v češtině

Eliška Králová

Slovotvorné komponenty – prefixy a prefixoidy z klasické latiny a řečtiny – hrají významnou roli při obohacování českého lexika. Do češtiny se dostaly buď přímo z některého z klasických jazyků, nebo prostřednictvím jiného evropského jazyka, jako je například angličtina či francouzština. S postupující globalizací nejen v terminologii rozličných vědních oborů, ale i v běžném životě můžeme sledovat vznik neologismů obsahujících latinské a řecké komponenty, jejich začleňování do slovní zásoby i postupné vymizení již neužívaných výrazů podle toho, jak se proměňuje společenský kontext. Znalost významu těchto morfémů může být přínosem pro porozumění podobně utvářeným slovům. V kontextu světové lingvistiky a lingvodidaktiky je často zmiňovaný vliv dobré znalosti těchto slovotvorných jednotek pro nácvik čtení, nebo rozšiřování slovní zásoby u L1 i L2. V mezioborové didaktice může tento vliv přispět k užšímu propojení výuky češtiny a cizích jazyků, nebo k lepšímu osvojení základů odborné terminologie různých oborů. Cílem příspěvku je nastínit některá teoretická a didaktická východiska této problematiky v českém i světovém kontextu.

Klíčová slova: prefixoid, neologismy, řecko-latinská terminologie, lingvodidaktika

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka
Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1
Česká republika
eliska.kralova@lfmotol.cuni.cz

Fungovanie anglických výrazových prostriedkov v kontexte funkčno-štylistickej diferenciacie vlogov

Romana Krolčíková

Cieľom príspevku je analýza a vysvetlenie fungovania anglických výrazových prostriedkov vo vlogoch. Poukazujeme na funkčno-štylistickú diverzitu týchto komunikátov v kontexte žánrového členenia a zdôrazňujeme vplyv štylistických príznakov na používanie anglicizmov v jednotlivých typoch vlogu. Pri pozorovaní fungovania anglických výrazových prostriedkov v kontexte vlogov vychádzame z myšlienky, že štýlová príslušnosť textu je dôležitým faktorom pri hodnotení preberania cudzích prvkov do domáceho jazyka a ich používania (porov. Bozděchová, 1997, s. 272).

Vlogy patria medzi verejné, neoficiálne komunikáty, prostredníctvom ktorých anglické výrazové prostriedky prenikajú do bežného hovorového jazyka mladej generácie používateľov slovenčiny. Predstavujú ústne prejavy, teda komunikačný typ, ktorý je „hlavným zdrojom dynamiky súčasnej slovenčiny“ (Bosák, 1995, s. 17) a ich skúmaním chceme prispieť k poznávaniu reálneho fungovania súčasného slovenského jazyka. Vlogy sa pod vplyvom jazykových aj nejazykových faktorov diferencujú a zároveň „možno predpokladať, že sa budú postupne invariantne (modelovo) vyhraňovať a stabilizovať“ (Findra, 2009, s. 16) rovnako ako iné žánre z oblasti internetovej komunikácie, napríklad blog. Ich výrazná tematicko-obsahová diferencovanosť ovplyvňuje jednak štylistické spracovanie vlogu, jednak používanie jazykových prostriedkov, ktoré komunikanti volia aj so zreteľom na aktuálnu komunikačnú situáciu a v súlade s vlastnými komunikačnými potrebami spolu s hodnotiacimi preferenciami.

Na anglické výrazové prostriedky v reči vlogerov nazeráme ako na súčasť ich sociálnej identity a k analýze skúmaných prvkov pristupujeme pragmalingvisticky. Naším zámerom je analyzovať anglické výrazové prostriedky z hľadiska komunikačného cieľa komunikanta a úspešnosti naplnenia komunikačných potrieb, nie normativisticky posudzovať správne alebo nesprávne použitie anglicizmov na základe spisovnosti. Hľadáme odpovede na otázky: Prečo vlogeri používajú anglické výrazové prostriedky vo vlogoch? Ako a prečo ovplyvňuje štylistická diferencovanosť vlogu fungovanie anglických prostriedkov?

Bázu pre náš výskum tvorí lingvistický materiál, excerpovaný z vlogov významných slovenských vlogeriek a vlogerov, ktorí uverejňujú videozáznamy prostredníctvom portálu YouTube. Táto online databáza videí predstavuje rozsiahlu platformu, prostredníctvom ktorej slovenská vlogerská komunita prezentuje svoju tvorbu, a preto nám ponúka optimálny materiálový základ, obsahujúci staršie aj novšie videá, na ktoré sústredíme pozornosť.

Kľúčové slová: anglicizmus, funkčný štýl, internetová komunikácia, súčasná slovenčina, vlog, YouTube

LITERATÚRA

BOSÁK, Ján: Sociolingvistická stratégia výskumu slovenčiny. In: Sociolingvistické aspekty výskumu slovenčiny. Sociolingvistica Slovaca. 1. Eds. S. Ondrejovič – M. Šímková. Bratislava: Veda 1995, s. 17 – 42.

BOZDĚCHOVÁ, Ivana: Vliv angličtiny na češtinu. In: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Eds. F. Daneš a kol. Praha: Academia 1997, s. 271 – 279.

FINDRA, Ján: Elektronická komunikačná sféra a jazyk internetovej komunikácie. In: Kultúra slova, 2009, roč. 43, č. 1, s. 11 – 18.

Slovenská akadémia vied

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra

oddelenie Slovenského národného korpusu

Panská 26, 811 01 Bratislava

Slovenská republika

romana.krolcikova@korpus.juls.savba.sk

Kolokviá mladých jazykovedcov alias tradičná Modra a teória onymického komunikačného registra

Jaromír Krško

V príspevku venujeme pozornosť vzniku a rozvoju teórie onymického komunikačného registra (OKR) v rozmedzí viac ako dvoch desaťročí pôsobenia vo vedeckej sfére. Toto obdobie bolo úzko spojené s kolokviami mladých jazykovedcov, predstavovaním čiastkových náhľadov na problematiku, vzájomnými diskusiami, usmerňovaním a polemikami. Výsledkom (aj) týchto faktorov je teória onymického komunikačného registra, ktorá je prínosom v oblasti teoretickej onomastiky.

Úvod príspevku patrí vymedzeniu pojmu komunikačný register v apelatívnej časti slovnej zásoby a jeho charakteristiky u D. Slančovej. Súčasťou slovnej zásoby sú však aj propriá, ktoré majú svoje špecifické postavenie, preto môžeme uvažovať o termíne OKR. Pozornosť budeme venovať štruktúre OKR a východiskám výskumu toponým používaných v úzkych sociálnych skupinách. V závere predstavíme teóriu OKR ako súčasť kultúrno-antropologického priestoru a jazykovej krajiny stvárnenej v spomienkach na sociálnych sieťach.

Kľúčové slová: socioonomastika, komunikácia, register, toponymum, antroponymum

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
jkrsko@gmail.com

Online formatívne testovanie a hodnotenie žiakov pre lepšie výsledky na hodine cudzieho jazyka, dotazníkové hodnotenie

Natália Kubašová

Práca sa bude zameriavať na zhodnotenie a vyhodnotenie nástroja empirického výskumu, dotazník, ktorý sme využili na prieskum pre našu diplomovú prácu zameranú na online formatívne testovanie a hodnotenie žiakov pre lepšie výsledky na hodine cudzieho jazyka. V práci vyhodnotíme dotazníky a vyvodíme z nich oblasti otázok pre našu rozhovorovú časť s učiteľmi na ZŠ a SŠ. Získané údaje budú použité na zhodnotenie pravidiel a návrh kritérií pre manuál výučby s online testovacími a hodnotiacimi prvkami na hodinách cudzieho jazyka.

Využijeme neštandardizovaný online dotazník v Google formulári s názvom *Dotazník školského testovania a hodnotenia*, obsahujúci tri časti rozdelené na: Dotazník školského testovania a hodnotenia pre riaditeľstvo, Dotazník školského testovania a hodnotenia pre pedagóga a Dotazník školského testovania a hodnotenia pre žiaka.

Cieľom výskumného nástroja je zistenie priebehu online vyučovania počas doby dištančného vyučovania, osobitne online testovania, a hodnotenia, keď boli učители aj žiaci najintenzívnejšie vystavení online testovaniu a hodnoteniu. Dotazník je zacielený na zber faktov, ale predovšetkým na vyjadrenie názorov, pocitov a postrehov vnímaných počas online vyučovacieho procesu zo strany riaditeľstva, pedagóga a žiaka, ktorí tento proces tvoria, vedú a hodnotia.

Dotazník je anonymný. Dotazník pre pedagóga obsahuje 66 položiek rozdelených do 5 sekcií a je určený pre pedagógov druhého stupňa ZŠ alebo SŠ. Dotazník pozostáva z nasledujúcich častí: všeobecné informácie, obdobie pred online výučbou, obdobie online testovania a hodnotenia a obdobie po online výučbe a vyjadrenie vlastného názoru.

Dotazník pre riaditeľstvo obsahuje 50 položiek rozdelených do 5 sekcií: všeobecné informácie, obdobie pred online výučbou, obdobie online testovania a hodnotenia a obdobie po online výučbe a vyjadrenie vlastného názoru.

Dotazník pre žiaka druhého stupňa ZŠ alebo SŠ obsahuje 43 otázok, rozdelených do nasledujúcich 5 sekcií: všeobecné informácie, obdobie pred online výučbou, obdobie online testovania a hodnotenia a obdobie po online výučbe a vyjadrenie vlastného názoru.

Teória, na základe ktorej dotazník vznikol, nám hovorí, že testovanie a hodnotenie cez elektronické systémy a obrazovku má svoje špecifiká, je tu nevyhnutná komunikácia a prepracovanie princípov, kritérií a inštrukcií a ich následná inkluzia v prípravách pre pedagógov a budúcich pedagógov, pretože podmienky účastníkov online vzdelávania a následného testovania a hodnotenia sú

odlišnejšie ako pri prezenčnej forme vzdelávania, testovania a hodnotenia. V poslednej dobe sa do popredia kladie hodnota princípu dodania kvalitnej spätnej väzby (Nicol – MacFarlane-Dick, 2006), avšak menej sa zameriava na identifikovanie princíпов uplatniteľných v kvalitných a dobre premyslených kritériá hodnotenia v online prostredí (Walker, 2007).

Kľúčové slová: online hodnotenie a testovanie, prieskum, testovací nástroj, administrácia, vyhodnotenie dotazníka, metodické spravovanie online testovania a hodnotenia

LITERATÚRA

GAVORA, Peter: Tvorba výskumného nástroja pre pedagogické bádanie. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 2012. 119 s.

CIPRIANOVÁ, Elena: Vyučovanie angličtiny a percepcia obyvateľov. In: Cudzíe jazyky v škole 3. Európske dimenzie vo vyučovaní cudzích jazykov a kultúre. Eds. E. Malá – S. Pokrivčaková – J. Filo – S. Hvozdíková. Nitra 2005.

NICOL, David J. – MACFARLANE-DICK, Debra: Formative assessment and self-regulated learning: a model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 2006, 31 (2), s. 199 – 218.

WALKER, David: Principles of Good Online Assessment Design. From the REAP International Online Conference on Assessment Design for Learner Responsibility, 29th-31st May, 2007. Available at: <http://ewds.strath.ac.uk/REAP07>.

ZDROJE

[file:///Users/nataliakubasova/Downloads/skripta-upravene%20\(5\).pdf](file:///Users/nataliakubasova/Downloads/skripta-upravene%20(5).pdf).

https://fns.uniba.sk/fileadmin/prif/studium/distančne/Manual_FORMS_testy.pdf.

<https://www.ugent.be/student/en/class-exam-exchange-intern/class-exam/corona-measures/guidelines-online-examinations#Preparationoftheonlineevaluation>.

<https://www.minedu.sk/ucebne-nastroje-a-aplikacie/>

http://itakademia.sk/wp-content/uploads/2020/08/Digitalne_nastroje_pre_podporu_online_vzdelavania.pdf.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra romanistiky

Tr. A. Hlinku 1, 949 01 Nitra

Slovenská republika

nataliakubasova1@gmail.com

**„Nauč se gramatiku a potom něco piš!“
aneb reakce mládeže na pravopisné chyby svých vrstevníků
v on-line prostředí**

Filip Kubeček

Pravopis je klíčovým bodem výuky českého jazyka na základních a středních školách, orientace v něm je ostatně jedním z výstupů takzvaných rámcových vzdělávacích programů, zašitovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Dodržování pravopisných zásad je přitom vyžadováno, očekáváno či alespoň kladně přijímáno nejen v oficiálních projevech, avšak často též ve sféře projevu neformálních, a zejména jsou-li jejich účastníky právě tací, kteří se s osvojováním a opakováním učiva denně setkávají. Tento příspěvek se zaměřuje na autentickou konfrontaci zástupců mladé generace (zhruba 15 let věku) s texty sdílenými jejich vrstevníky v jistém komunitním uskupení fungujícím na sociální síti. Ukazuje, jak často jedinci ovládající pravopis (či alespoň jeho příslušnou část) cíleně upozorňují na jeho nedostatky v cizích projevech, jakým způsobem svou reakci podávají, za které chyby viní autory nejvíce (a kterých si naopak soustavně nevšímají), co z nich vyvozují a jaké diskuse mezi ostatními členy jejich připomínky následně vyvolávají. Příspěvek tím podává svědectví o míře úspěšnosti výuky češtiny a aplikace jejích poznatků, o vztahu mládeže ke svému mateřskému jazyku, ale zároveň o jeho využívání pro zlomyslnou kritiku druhých či takzvaný trolling.

Klíčová slova: pravopis, pravopisné chyby, mládež, jazyk internetu, on-line komunikace

Akademie věd České republiky
Ústav pro jazyk český, v. v. i.
dialektologické oddělení
Veveří 97, 602 00 Brno
Česká republika
kubecek@ujc.cas.cz

Konstruovanie online identity používateľov sociálnych sietí

Dorota Lamačková

Komunikácia prostredníctvom sociálnych sietí je významnou súčasťou jednak verejného života, jednak silne vplyva aj na súkromný život ľudí. Verbálny aspekt obsahu sociálnych sietí je základnou súčasťou dostupného materiálu, a preto musí byť podrobený lingvistickej analýze. Online komunikáciu vnímate ako súčasť štýlu sociálnych sietí, ktorý sa v podstate formuje už od vzniku sociálnych sietí ako takých.

Príspevok sa zaoberá vzťahom medzi identitami používateľov a jazykom na sociálnych sieťach, javom, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou štylistiky digitálnej éry, a teda aj štýlu sociálnych sietí. Koncept identity je veľmi premenlivý; niektoré súčasti identity sú pomerne statické (vek, pohlavie, národnosť), iné sú zas produktom prostredia, v ktorom sa človek pohybuje (pracovné, školské, rodinné). Identita však nie je nemenná, práve naopak; mení sa spolu s rôznymi druhmi a kontextmi interakcie, rovnako ako jazyk samotný. Napokon, identitu komunikantov z veľkej časti odhaľuje práve ich lingvistické a komunikačné správanie, na základe ktorého sa môžu stať súčasťou komunity, teda naplniť jednu zo svojich základných potrieb. Teória identity a komunity (Seargeant – Taggová, 2014) je v tomto príspevku naším hlavným východiskom. Táto koncepcia nazerá na identitu používateľa ako na vedome prispôbenú danému adresátovi, resp. publiku. Zaoberáme sa skúmaním dôvodov, ktoré motivujú používateľov sociálnych sietí k vytváraniu svojej online identity, ktorá sa spravidla líši od ich identity v reálnom živote. Venujeme sa role, ktorú pri vzniku „sekundárnej“ alebo ideálnej identity používateľa zohráva jazyk, čiže tomu, ako sa snaha o čo najlepšiu sebaaprezentáciu manifestuje v jeho verbálnom prejave. Identita sa v online priestore profiluje primárne prostredníctvom jazyka, pretože jej fyzické atribúty tu absentujú, a aj preto je dôležité, aby sa lingvistika tejto problematike venovala.

Ďalšia teória, ktorá je pre nás kľúčová, je teória návrhu publika (Bell, 1984). Návrh publika predstavuje istý spôsob, na základe ktorého používateľa prispôbujú svoje príspevky očakávaniam ich imaginárneho publika. Na problematiku konštruovania online identity je potrebné nazeráť aj cez prizmu psychológie, resp. psycholingvistiky, keďže tie činitele, ktoré k jej formovaniu prispievajú, sú úzko prepojené s mentálnym obrazom človeka o sebe samom, ako aj o imaginárnych príjemcoch, čiže publiku.

Kľúčové slová: identita, komunita, návrh publika, sociálne siete

LITERATÚRA

BELL, Allan: Language Style as Audience Design. In: Language and Society, 1984, roč. 13, č. 2, s. 145 – 205.

SEARGEANT, Philip – TAGGOVÁ, Caroline: The Language of Social Media. Identity and Community on the Internet. New York: Palgrave Macmillan 2014. 260 s.

Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka
Gondova 2, 811 02 Bratislava
Slovenská republika
lamackova.d@gmail.com

Slovo a význam v detskej reči

Nikoleta Liptáková

Ako si osvojujeme významy slov? Aj napriek podnetným výsledkom mnohých zahraničných výskumov v tejto oblasti (Bloom, 2015), alebo skôr vďaka nim, sa ukazuje, že zatiaľ nie je možné jednoznačne definovať priebeh tohto komplexného procesu. Pri zdôvodnení záujmu o problematiku osvojovania si významu slov apelujeme na nedostatok aktuálneho poznania a vyvstávajúcu potrebu jej systematického zmapovania v ontogenéze detskej reči na Slovensku. Obsah príspevku tematicky vychádza z pripravovanej dizertačnej práce s názvom *Osvojovanie si významu slova a stimulácia reči dieťaťa v predprimárnej edukácii*. Cieľom štúdie je priblížiť vybrané teoretické východiská skúmanej problematiky so zameraním na dejinno-filozofický, lingvisticko-psychologický a kultúrny kontext fenoménu významu slova. Teoretický prehľad dopĺňame náčrtom metodológie výskumného projektu kvalitatívneho charakteru, orientovaného primárne na zisťovanie úrovne a rozsahu implicitných lexikálnych znalostí detí predškolského veku. Pri koncipovaní projektu a tvorbe výskumných nástrojov zohľadňujeme vybrané výskumy detskej reči v minulosti realizované najmä na Slovensku (Kesselová, 2008; Klindová, 1970; Slančová, 2015 ai.). Zároveň nadväzujeme na elicitáčne postupy uplatnené v štúdiu *Znalosti lexikálnej kategorizácie* (Vužňáková, 2020), ktorá v súčasnosti tvorí jednu z najaktuálnejších sond do problematiky osvojovania si významu slova u slovensky hovoriacich detí v predškolskom veku.

Kľúčové slová: sémantika, význam slova, detská reč, ontogenéza reči

LITERATÚRA

- BLOOM, Paula: Jak se děti učí významu slov. Praha: Karolinum 2015. 296 s.
- KESSELOVÁ, Jana: Sémantické kategórie vranej ontogenéze dieťaťa. In: Štúdie o detskej reči. Ed. D. Slančová. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2008, s. 121 – 168.
- KLINDOVÁ, Ľuboslava: Od kategórie k pojmu (Vývin triedenia a pojmu u detí od 3 do 7 rokov). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1970. 226 s.
- SLANČOVÁ, Daniela: Jazykový obraz sveta v začiatkoch vývinu reči slovensky hovoriacich detí (štúdiá založené na analýze Testu komunikačného správania I: slová a gestá). In: Interpretácie sveta v jazyku. Eds. P. Káša – R. Tokarski – M. Vojteková. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015, s. 163 – 175.
- VUŽŇÁKOVÁ, Katarína: Znalosti lexikálnej kategorizácie. In: Implicitné jazykové znalosti dieťaťa. Eds. M. Klimovič – M. Kopčíková – E. Liptáková – K. Vužňáková. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove 2020, s. 109 – 192.

Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Katedra komunikačnej a literárnej vedy
Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
nikoleta.liptakova@smail.unipo.sk

Reflexivní posesiva ve třetí redakci staročeského biblického překladu

Anna Michalcová

J. Gebauer (1929) tvrdí, že ve staročeských textech se místo náležitého reflexiva *svůj* mohlo objevit jiné přivlastňovací zájmeno (tj. zájmeno *můj, tvůj, náš, váš* místo *svůj* ve vztahu k podmětu). Docházelo k tomu hlavně vlivem jiných jazyků (zvláště latiny a němčiny), tudíž tuto tendenci pozorujeme obzvláště v překladové literatuře. U českého biblického překladu Kyas tuto tendenci (tj. ve smyslu, že k nahrazování reflexiv dochází pravidelněji) popisuje až u 2. vydání Bible Melantrichovy (1556/1557), pravidelnější tendence si však všímáme už u třetí redakce staročeského biblického překladu, konkrétně u jejího nejstaršího zástupce, Bible padeřovské z roku 1435 (Wien, Österreichische Nationalbibliothek, sign. Cod. 1175). V tomto příspěvku se pokusíme tuto problematiku přiblížit a podívat se na užití reflexivních posesiv v jiných pramelech třetí redakce, popř. v biblických překladech starších i mladších.

Klíčová slova: stará čeština, vývoj českého jazyka, staročeský překlad bible, reflexivní posesiva, reflexivní zájmena

LITERATURA

GEBAUER, Jan: Historická mluvnice jazyka českého. Díl IV, Skladba. Praha: Academia 1929. 768 s.

Akademie věd České republiky
Ústav pro jazyk český, v. v. i.
oddělení vývoje jazyka
Valentinská 91/1, 116 46 Praha 1
Česká republika
a.michalcova@ujc.cas.cz

Percepcia jazykov a nárečí z pohľadu samotných používateľov (na príklade jazykovej situácie v okrese Stará Ľubovňa)*

Mária Mikolajová

Príspevok sa venuje koncepčnému a metodologickému zaradeniu percepčnej dialektológie do rámca slovenskej dialektológie a tiež aplikovanému výskumu percepcie jazykov a nárečí z pohľadu samotných používateľov na území okresu Stará Ľubovňa. Cieľom príspevku je obohatiť vedecké poznanie jazykovej situácie, jazykov a nárečí v okrese Stará Ľubovňa o poznanie zvnútra, teda z pohľadu jeho obyvateľov, a zároveň predstaviť význam percepčného aspektu pre vedecký výskum stavu a vývinu jazykov a nárečí na Slovensku. Príspevok sa opiera o terénny výskum vykonaný v obciach okresu Stará Ľubovňa metódami kreslenej mapy a riadeného rozhovoru. Ide o špecifickú geografickú oblasť, v ktorej vedľa seba koexistujú šarišské, goralské, nemecké, rusínske a rómske jazykové komunity. Všímame si rozdiel medzi jazykovými hranicami z pohľadu používateľov jazykov a nárečí a jazykovými hranicami, ktoré spracovala tradičná dialektológia vo vymedzenom areáli. Používatelia jednotlivých jazykových kódov reflektujú svoje nárečie či jazyk a zároveň prezentujú postoje a názory na ostatné jazykové skupiny. Pozornosť sa vo výskume venovala aj stereotypom a postojovej analýze, ktoré odhaľujú hodnotové vnímanie jazykov a nárečí a tiež prezentujú kategorizovanie spoločnosti podľa sebaidentifikácie s istým jazykovým spoločenstvom. Reflektovanie cudzosti sa realizuje cez jazykové odlišnosti a tiež cez kultúrne a konfesijné preferencie. Špecifikom výskumu je sústredenie sa na malú areálovú vzorku, čo umožňuje sledovať, ako sa jazykové kolektívy s rovnakým jazykovým kódom vyčleňujú na základe administratívneho členenia obcí, tzn. respondenti z rovnakej jazykovej skupiny vystupujú v pozícii „out-group“, keďže pochádzajú z inej obce. Jazykové postoje respondentov sú v značnej miere obohatené aj o neuvedomované jazykové ideológie, ktoré medzi iným naznačujú hierarchizáciu jazykov a nárečí zo sociálnej perspektívy v povedomí samotných používateľov, často na základe hodnotiaceho parametra prestíže. V príspevku sa tejto rozsiahlej téme venujeme okrajovo, no vnímame veľký výskumný potenciál, ktorý plánujeme využiť v ďalších prácach.

Kľúčové slová: percepčná dialektológia, jazykové postoje, jazykové hranice, cudzosť, jazykové ideológie

Slovenská akadémia vied
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
dialektologické oddelenie
Panská 26, 811 01 Bratislava
Slovenská republika
stupakova.maria15@gmail.com

* Príspevok vznikol v rámci riešenia grantu Vega 2/0126/18 – Slovník slovenských nárečí.

Štylisticko-diskurzívne techniky s využitím expresivity v ideologicky podmienenom komunikáte

Patrícia Molnárová

Zámerom príspevku je predstaviť kontúry prebiehajúceho výskumu expresívnych aspektov jazyka na sociokomunikačnej, pragmaštylistickej a diskurzívnej úrovni. Výskum, rozparcelovaný do troch naväzujúcich etáp, je realizovaný na podklade hlavnoprúdových mediálnych komunikátov mienkotvorného žánru z dobovej a súčasnej publicistiky. Metodologicky kvalitatívne orientovaná analýza sa zaoberá identifikáciou a kategorizáciou expresívnych zložiek textu v špecifickom politicko-mediálnom diskurze so zámerom komparatívneho skúmania stability, resp. premeny jazyka a jazykových prostriedkov s uplatnením kontextovej expresivity, jej vplyvu na utváranie hodnôt, postojov a názorov adresátov, ako aj hodnotenie v mediálnej komunikácii. Výskum je súčasťou VEGA projektu orientovaného na hodnotový potenciál kontextovej expresivity v onlinových periodikách (sieťový model komunikácie podľa Flusser, 2002) s presahom ku komparatívne výskumu jazyka obdobia socializmu (pyramídový model komunikácie).

V aktuálnej fáze pristupujeme k analýze komunikátov v ideologicky podmienenom diskurze, ktorý vzťahujeme na obdobie budovania socializmu na Slovensku (1948 – 1956). Materiál v tejto etape tvorí 128 tematicky aj netematicky zameraných úvodníkov zo stranického periodika Pravda, ústredného orgánu KSS. V rámci teoreticko-metodologických východísk výskumu operujeme s termínmi hodnotový konštrukt (Patráš, 2021), jazyková reflexia politického subjektu (Kmet', 2021; Molnárová, 2021; Nečasová 2018, 2020; Zavacká, 2005) a kontextová expresivita (Jílek et al., 2020), determinovaných dobou politicko-ideologickou propagandou. Cieľom predkladaného príspevku je vzťahovo-interpretácie vymedziť súbor jazykovo-komunikačných techník, resp. diskurzívnych stratégií, uplatňujúcich vo svojom základe expresívne príznakovú lexiku, ktoré utvárajú nielen štylistický potenciál komunikátu, ale naznačujú politicko-ideologické zameranie a hodnotový rozmer oficiálneho stranického diskurzu v danej dobe. Jadro výskumu tvoria excerpované časti mediálneho textu, pomenúvajúce politické subjekty (jednotlivcov, skupinu, politický systém), resp. na nich odkazujúce (princíp nominácie) a opisujúce činy, charakteristiky a kvality, ktoré sú daným politickým subjektom prisudzované (princíp predikácie). Vo výskumnej vzorke mali zastúpenie napr. stereotypizácia, geografická polarizácia, budovanie jazykového obrazu nepriateľa, kontrastnosť, explicitná militarizácia, nadlexikalizácia a ďalšie. Na pragmaštylistickej úrovni komunikátu (evaluácia ↔ persuázia ↔ manipulácia) dochádza k vzájomnej interakcii aj integrácii reflektovanej tak v očierňujúcej, ako i oslavnej propagande.

Okrem primárnej kontextovo orientovanej vzťahovo-interpretačnej analýzy vybraných súčastí mediálneho komunikátu predstavujú naznačené aspekty aj východiskové zložky na komparáciu so súčasným tematicky orientovaným politicko-mediálnym diskurzom zameraným na texty názorovej publicistiky (3. etapa výskumu) v elektronických médiách.

Kľúčové slová: kontextová expresivita, ideológia, politicko-mediálny diskurz, štylisticko-diskurzívne techniky, politický subjekt

LITERATÚRA

- FLUSSER, Vilém: Komunikológia. Bratislava: Media Institute 2002. 253 s.
- JÍLEK, Viktor et al.: Jazyková expresivita v hlavních zpravodajských relacích ČT, TV Nova, FTV Prima a TV Barrandov. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2020. 202 s.
- KMEŤ, Norbert: „Iné“ nemusí znamenať nepriateľské. In: Politické vedy, 2021, roč. 24, č. 1, s. 113 – 134.
- MOLNÁROVÁ, Patrícia: Expresívnosť v obraze nepriateľa v straníckom diskurze (1948 – 1956). In: Symetria a asymetria v jazykovej komunikácii 2021. (V tlači.)
- NEČASOVÁ, Denisa: Obrazy nepřítele v Československu 1948 – 1956. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2020. 235 s.
- NEČASOVÁ, Denisa: Nový socialistický člověk. Brno: Host 2018. 271 s.
- PATRÁŠ, Vladimír: Symetrické a asymetrické črty hodnotového konštruktú s uplatnením vo nlinových periodikách. In: Symetria a asymetria v jazykovej komunikácii 2021. (V tlači.)
- ZAVACKÁ, Marína: Kto žije za ostnatým drôtom?: oficiálna zahraničnopolitická propaganda na Slovensku 1956 – 1962: teórie, politické smernice a spoločenská prax. Bratislava: Veda 2005. 168 s.

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
patricia.molnarova@umb.sk

**Dunaj na Vltave a iné vlny...
K vývinovým prúdeniam
vo vzájomnom česko-slovenskom/slovensko-českom preklade**

Mira Nábělková

Dunaj na Vltave, presnejšie Dunaj na Vltavě, je názov špecifického podujatia, ktoré v roku 2013 vstúpilo do česko-slovenského a slovensko-českého prekladového kontextu. Prekladateľskú súťaž o najlepší preklad zo slovenčiny do češtiny, ktorej sa odvtedy každoročne zúčastňuje niekoľko desiatok amatérskych prekladateľov a ktorej výsledky sú vyhlasované v rámci prestížneho pražského knižného festivalu Svět knihy, možno vnímať ako nie príliš nápadnú, predsa však významnú súčasť silnejúceho prúdu asymetrického – slovensko-českého smeru literárnych prekladov. Otázky vzájomného prekladu medzi češtinou a slovenčinou, tradične problémovo a protirečivo vnímané a interpretované, ukladajú sa v poslednom desaťročí do nového priestoru utváraného prekladmi diel mnohých slovenských, osobitne „najsúčasnějších“ autorov do češtiny, pri profilovaní sa súčasnej generácie českých prekladateľov zo slovenčiny. V bohatstve nových paralelných literárnych textov, slovenských originálov a ich prekladov do češtiny, ponúkajú sa slovenskej a českej lingvistike spolu s translatológiou, kulturológiou a ďalšími disciplínami, možnosti prínosných mnohoaspektových výskumov.

Kľúčové slová: slovenčina, čeština, česko-slovenský kontakt, vzájomná zrozumiteľnosť, receptívny bilingvizmus, preklad, súťaž Dunaj na Vltavě

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra stredoevropských štúdií
nám. Jana Palacha 1/2, 116 38 Praha 1
Česká republika
mira.nabelkova@gmail.com

Pseudotransformácie spoločnosti v národnom socializme a v súčasnom rakúskom pravicovom populizme

Miroslava Najšlová

Koncept transformácie spoločnosti z pôvodnej nábožensko-kultúrnej entity na novú, s niekdajšími hodnotami nekorešpondujúcu spoločnosť sa stal hybnou silou propagandy národných socialistov práve prostredníctvom konceptu judaizácie (nem. Verjudung). Judaizácia predstavovala zaberanie dôležitých štátnych, hospodárskych či kultúrnych sfér židmi a definovala ich celospoločenský vplyv predovšetkým ako prerod spoločnosti nemeckej na spoločnosť židovskú.

Paralely k tejto spoločenskej transformácii očami národných socialistov sa pritom dajú pozorovať aj v súčasnosti pri rakúskych pravicových populistoch FPÖ (nem. Freiheitliche Partei Österreichs, Slobodná strana Rakúska, Slobodní), kde zmena spoločnosti, podľa pravicových populistov, prebieha cez koncept islamizácie (nem. Islamisierung) a islamistov. Výsledný efekt – transformovanie pôvodnej spoločnosti na novú spoločnosť – sa uskutočňuje vždy prostredníctvom aktívneho presadzovania jednej kultúry a jedného náboženstva v kontraste s tradičnými hodnotami predstavovanými pravicovými populistami.

Cieľom tohto príspevku je charakterizovať pojmy judaizácia (nem. Verjudung) a islamizácia (nem. Islamisierung) a zároveň demonštrovať ich pseudotransformačný spoločenský proces prostredníctvom volebných plagátov národných socialistov a rakúskych pravicových populistov z FPÖ. Zároveň sa demonštrujú ich spoločné paralely a tradície ich využitia v politickej propagande a volebnej kampani.

Kľúčové slová: národný socializmus, pravicový populizmus, judaizácia, islamizácia, FPÖ

Univerzita sv. Cyrila a Metoda
Filozofická fakulta
Katedra germanistiky
Námestie J. Herdu 2, 917 01 Trnava
Slovenská republika
m.najslova@gmail.com

Predložky ako operátory časových vzťahov a ich osobitosti v gemerských nárečiach*

Stella Ondrejčíková

Tradičná deskriptívna dialektológia sa zameriava na opis diferencovanosti nárečí z hľadiska štruktúry nárečovej normy a väčšinou opisuje najmä hláskové javy, tvaroslovné javy a lexikálnu rovinu. Nárečia však majú svoje historické osobitosti aj v oblasti morfosyntaxe a syntaxe a pri počúvaní hovoreného prejavu môžu aj tieto „zvláštne“ syntaktické konštrukcie signalizovať, že ide o nárečový prejav alebo ľudový jazyk, najmä ak sa syntaktické štruktúry odlišujú od normy spisovného alebo súčasného hovorového jazyka. Tieto syntaktické osobitosti podliehajú zmenám podobne ako javy v ostatných jazykových rovinách (napr. v tvaroslovnej, hláskoslovnej) a často sa strácajú pod vplyvom nadnárečových variet alebo širšieho nárečového základu (interdialektu).

Ťažiskom nášho výskumu je diachrónny pohľad na tie konštrukcie primárnych predložiek s časovým významom v gemerských nárečiach, ktoré sú pre skúmané nárečie osobité a v danej podobe sa v súčasnom slovenskom jazyku nevyskytujú, a tiež na časové významy tých predložiek, ktoré v podobných významoch existujú aj v spisovnom jazyku, ale v nárečí je ich frekvencia vyššia, resp. sa v spisovnom jazyku v podobnom význame používa iné predložkové spojenie alebo sú tieto významy vyjadrené bezpredložkovými väzbami. Pri opisoch významov konkrétnych primárnych predložiek s časovým významom prihliadame na ich prvotný priestorový význam a tiež na kognitívny vzťah vnímania priestoru a času, pričom pracujeme s metaforickou sémantickou transformáciou priestorových významov na významy časové.

Náš výskum sa zameriava na nárečie stredogemerskej oblasti, ktoré aj v iných rovinách jazyka zachováva isté archaické prvky a reflektuje historické jazykové kontakty.

Kľúčové slová: gemerské nárečia, predložky, časový význam, dynamika nárečovej normy

Slovenská akadémia vied
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
dialektologické oddelenie
Panská 26, 811 01 Bratislava
Slovenská republika
stella.ondrejcikova@juls.savba.sk

* Príspevok vznikol v rámci riešenia grantu Vega 2/0126/18 – Slovník slovenských nárečí.

Jazykový portrét ako nástroj na podporu viacjazyčnosti

Marek Ponca

Téma viacjazyčnosť je momentálne veľmi populárna, pretože v dnešnej dobe je veľmi ťažké nájsť ľudí, ktorí by používali len jeden jediný jazyk. Dôležité je ale podotknúť, že každý človek na svete hovorí rôznymi jazykmi. Pri viacjazyčnosti však nezohráva veľkú úlohu, či človek jazyky požíva aktívne alebo pasívne, ide hlavne o to, koľko jazykov pozná a ktoré považuje za svoje. Viacjazyčnosť je viditeľná predovšetkým na školách, pretože žiaci, resp. študenti sa musia počas štúdia naučiť aspoň dva cudzie jazyky. To však nie je jediný dôvod. Dôležitým faktorom je aj pôvod študentov, ako aj ich identita. V tomto článku je cieľom opísať jazyk, viacjazyčnosť a nástroj jazykový portrét. Posledná časť je venovaná spolupráci s deťmi, ktoré vytvorili rôzne jazykové portréty, čo je následne zhrnuté v závere.

Kľúčové slová: viacjazyčnosť, jazyky, jazykové portréty, identita

Univerzita sv. Cyrila a Metoda
Filozofická fakulta
Katedra germanistiky
Námestie J. Herdu 2, 917 01 Trnava
Slovenská republika
marekponca245@gmail.com

Prístupy k excerpčii náboženských výrazov

Katarína Rausová¹ – Katarína Gajdošová²

Tradičným spôsobom získavania súboru lexiky z konkrétnej oblasti je manuálna excerpčia. Významnou pomôckou je existencia slovníkov ako základných referenčných príručiek k slovám, ktoré sa snažia čo najobsiahlejšie pokryť slovnú zásobu daného jazyka. Manuálna excerpčia niekoľkozväzkového slovníka však predstavuje prácu trvajúcu celé mesiace, pričom je potrebné brať do úvahy i možnosť zlyhania ľudského faktora (únava, prehliadnutie výrazu a pod.).

V našom príspevku sa zameriame na možnosti a hranice alternatívneho prístupu k získavaniu lexiky, a to na poloautomatickú excerpčiu prostredníctvom nástroja LexiCorp (Benko, 2019) dostupného interne v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV s využitím kľúčových slov zo Slovenského národného korpusu (2020).

Cieľom nášho bádania je excerpčia náboženskej lexiky, pri ktorej budeme neskôr sledovať predovšetkým sémantický posun od pôvodného (náboženského) významu k novému – profánnemu. Na tento cieľ je potrebné získať čo najširšiu databázu náboženskej lexiky, ktorú slovníky zachytávajú. Čiastočne by nám mohli pomôcť kvalifikátory, ktoré jednotlivé slovníky používajú (napr. označenia *náb.*, *circ.*, *teol.*). Ako v príspevku ukážeme, pri mnohých pôvodne náboženských slovách potrebný kvalifikátor nenájdeme (v SSJ ide napr. o slová *idol*, *pohan*, *modla*). Vyhľadávanie bude preto vyžadovať kombináciu rôznych prístupov – okrem spomínaných kvalifikátorov napr. i hľadanie pomocou kľúčových slov (slovesá a podstatné mená typické pre náboženský text), a to nielen v heslovej časti, ale i vo výklade a dokladoch.

Výsledky poloautomatickej excerpčie porovnáme s výsledkami manuálnej excerpčie prvého zväzku SSJ (1959). Ak bude nami zvolený prístup postačujúci, môže sa stať inšpiráciou na excerpčie materiálu i z iných sémantických oblastí.

Kľúčové slová: manuálna excerpčia, poloautomatická excerpčia, náboženská lexika

LITERATÚRA A ZDROJE

BENKO, Vladimír: LexiCorp: Corpus Approach to Presentation of Lexicographic Data. In: Electronic lexicography in the 21st century: Smart lexicography. Proceedings of the eLex 2019 conference. 1-3 October 2019, Sintra, Portugal. Eds. I. Kosem – T. Zingano Kuhn – M. Correia. Brno: Lexical Computing CZ, s.r.o. 2019, s. 957 – 969.

Slovenský národný korpus – prim-9.0-public-sane. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2020. Dostupný z WWW: <https://korpus.juls.savba.sk>.

Slovník slovenského jazyka. I. A – K. Red. Š. Peciar. I. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1959. 815 s. (SSJ)

Slovenská akadémia vied
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
¹oddelenie dejín slovenčiny, onomastiky a etymológie
²oddelenie Slovenského národného korpusu
Panská 26, 851 01 Bratislava
Slovenská republika
¹katarina.rausova@juls.savba.sk
²katarina.gajdosova@korpus.juls.savba.sk

O způsobech extrakce deadverbiálních kandidátů prepozicionalizace z jazykových korpusů (uplatnění na Slovenském národním korpusu)

Aksana Schillová

Příspěvek je inspirován následujícími výzvami:

a) mezinárodním projektem Slovanské předložky v synchronii a diachronii: morfologie a syntax, na kterém již od roku 2001 pracují lingvisté z Ruska, Běloruska, Ukrajiny, Polska, Bulharska a Srbska (viz přehled výstupů projektu v podobě slovníků a rejtříků předložek pro ruštinu, běloruštinu, ukrajinštinu a polštinu v Konjuškevič, 2020);

b) dosavadní absencí specializovaných lexikografických zdrojů, mapujících předložkové systémy češtiny a slovenštiny;

c) špičkovým zpracováním češtiny a slovenštiny v jazykových korpusech (*Český národní korpus* – <https://www.korpus.cz> a *Slovenský národní korpus* – <https://korpus.sk>), jejichž nástroje umožňují excerpovat z velkých souborů jazykových dat výrazy předložkové povahy na základě jejich nadprůměrné frekvence a omezené kolokability.

V příspěvku se projednávají tři způsoby excerpce kandidátů prepozicionalizace se *strukturou místní příslovce + primární předložka* z jazykových korpusů. Tyto způsoby již byly autorkou vyzkoušeny na korpusech ČNK, a to *SYN2010* (Mikalayenka, 2020), *SYN2020* (Schillová, 2021) a česko-běloruské složce paralelního korpusu *InterCorp* (v rukopisu). Nyní budou předloženy výsledky aplikace těchto způsobů na korpusech SNK, a to na *Vyváženém subkorpusu prim-9.0-public-vyv* a *Slovensko-ruském paralelním korpusu par-skr-2.0*.

Způsob 1:

Připravíme seznam slovenských adverbii s místním významem, a to způsobem jejich excerpce z existující odborné literatury. V korpusu *prim-9.0-public-vyv* vyhledáme každé adverbium a pomocí menu „frekvence“ a „kolokace“ zjistíme, s jakými primárními předložkami daná adverbia vytvářejí frekventovaná spojení, kterým jsou rovněž vlastní nadprůměrné hodnoty asociačních měr. Z těchto spojení sestavíme seznam kandidátů prepozicionalizace k dalšímu kvalitativnímu výzkumu.

Způsob 2:

V korpusu *prim-9.0-public-vyv* vyhledáme všechny bigramy příslovci a předložek pomocí CQL dotazu `[tag="D.*"][tag="E.*"]` a z jejich frekvenčního seznamu excerpujeme nejfrekventovanější bigramy s místním významem.

Způsob 3:

Výrazy předložkové povahy vyhledáme mezi slovenskými ekvivalenty ruských výrazů, které jsou v ruské lingvistice popsány jako vyskytující se v předložkové funkci. Za tímto účelem použijeme: a) výběr výrazů s místním významem ze seznamu *Výrazy ve funkci předložky*, který je zveřejněn na webu

Ruského národního korpusu (www.ruscorpora.ru); b) *Slovensko-ruský paralelní korpus par-skru-2.0*.

Soubor kandidátů prepozicionalizace, excerpovaných ze SNK výše popsanými způsoby, poslouží jako základ pro navazující teoretický výzkum, který se bude věnovat rozpracování kritérií prepozicionalizace deadverbiálních výrazů, jelikož tato kritéria zatím nejsou v odborné literatuře vyřešená.

Klíčová slova: příslovce, předložka, prepozicionalizace, místní význam, Slovenský národní korpus

LITERATURA

KONJUŠKEVIČ, Marija: Leksikografičeskaja manifestacija slavjanskogo predloga v svete morfosintaksičeskoj koncepcii. In: Al'manach „GOVOR“, 2020, roč. 1, č. 1, s. 79 – 90.

MIKALAYENKA, Aksana: Předložková spojení s místním významem v češtině. In: *Varia*. XXIII. Zborník príspevkov z XXIII. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Harmónia 20. – 22. 11. 2013). Eds. K. Gajdošová – P. Gregorík. Bratislava: SJS pri JÚLŠ SAV – Katedra slovenského jazyka a literatúry FF UCM v Trnave 2020, s. 176 – 188.

SCHILLOVÁ, Aksana: On corpus-driven research of complex adverbial prepositions with spatial meaning in Czech. In: *Jazykovedný časopis*, 2021, roč. 72, č. 2, s. 425 – 433.

Akademie věd České republiky
Ústav pro jazyk český, v. v. i.
oddělení gramatiky
Letenská 4, 118 51 Praha 1
Česká republika
a.schillova@ujc.cas.cz

Analysing Nominalizations in Medical English

Viktória Mária Slovenská

English has been the main language of medicine for several years. The largest number of medical articles come from English speaking countries (Mičić, 2013). Maher (1980) supports the claim and states that “in 1980, 72.2% of the articles in the Index Medicus database were published in English”. Medical language is tightly connected with English, it is a highly specialized and precise language, and one of its features is the use of nominalizations. Nominalizations are an important part of Medical English as most of the established names of diseases, tests and procedures, as well as those still in research, are nouns. The nominal derivation is a process in which complex nouns are derived from other categories, for example, verbs or adjectives (Bauer – Lieber – Plug, 2013).

The primary aim of this paper is to analyse the selected set of nominalizations used in medicine from a morphological perspective in the light of the Onomasiological Theory of Word-Formation by Štekauer (1998, 2005, 2016). The Onomasiological Theory of Word-Formation is an original approach to word formation which emphasizes the speech community, and most importantly, it highlights the regularity of the word-formation process and moves all irregular formations to the lexicon. The source of the data for the analysis is Oxford English Dictionary (OED, 2021), which allows an advanced search with setting up specific features for the queries. These features include restricting the search to the field of medicine and nouns as part of speech. Furthermore, the entries were chosen with the first dates of attestation between the years 1960 and 2020.

The analysis first focuses on what is the proportion of nominalizations in the collected sample of nouns. Secondly, the proper nominalizations are analysed based on the Onomasiological Theory. At last, it tries to answer which Onomasiological Types (OT) are typical of recent nominalizations in Medical English. The assumption is that the most typical onomasiological type for the medical language is OT1 and OT2 because they are the most transparent types, and medical language needs to specify new concepts as precisely as possible.

Keywords: Medical English, Nominalizations, Onomasiological Theory of Word-Formation

BIBLIOGRAPHY

- BAUER, Laurie – LIEBER, Rochelle – PLUG, Ingo: The Oxford Reference Guide to English Morphology. Oxford: Oxford University Press 2013. 691 p.
- MAHER, John: the development of English as an international language of medicine. In: Applied Linguistics, 1986, Vol. 7, No. 2, pp. 206 – 218.
- MIČIĆ, Sofija: Languages of medicine – present and future. In: JAHR. ANNUAL. Proceedings from the International Conference The Language of Medicine – from its Genesis to the Culture

and Ethics of Communication, 2013, Vol. 4, No. 7, pp. 217 – 233.
Oxford English Dictionary. Oxford: Oxford University Press 2021. Available at: <https://www.oed.com/> [cit. 2021-10-16]. (OED)
ŠTEKAUER, Pavol: An Onomasiological Theory of English Word-Formation. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company 1998. 192 p.
ŠTEKAUER, Pavol: Compounding from an onomasiological perspective. In: The Semantics of Compounding. Ed. P. ten Hacken. Cambridge: Cambridge University Press 2016, pp. 54 – 68.
Handbook of Word-Formation. Eds. P. Štekauer – R. Lieber. Heidelberg: Springer Netherlands 2005. 470 p.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Filozofická fakulta
Centrum jazykovej prípravy
Moyzesova 9, 040 22 Košice
Slovenská republika
viktoriamaria.slovenska@upjs.sk

Klasifikátory a špecifikátory v slovenskom posunkovom jazyku

Roman Vojtechovský

V príspevku sa zameriavame na klasifikátory a špecifikátory tvaru a veľkosti, ktoré sú špecifickou skupinou jazykových prostriedkov a sú značne rozšírené v mnohých posunkových jazykoch, ako aj v niektorých hovorených jazykoch.

Klasifikátory sú jazykové prostriedky, ktoré zastupujú mená. Formálne ide o tvary ruky kombinované so znázornením pohybu alebo umiestnením v priestore. Klasifikátory sú závislé od antecedentu, čiže pred klasifikátorovou konštrukciou je nutné zmieniť to meno, na ktoré klasifikátor odkazuje. Napríklad najprv použijeme posunok „kniha“ a následne k nemu pridáme daný klasifikátor pre *knihu ležiacu na polici*.

Špecifikátory tvaru a veľkosti tvoria jazykové prostriedky, ktoré bližšie určujú, špecifikujú mená. Aj špecifikátory sa viažu na antecedent. Špecifikátor bez kontextu vyjadruje len tvar, až v kombinácii s menom je možná jeho plnohodnotná interpretácia ako špecifikátora tvaru alebo veľkosti *určitej veci*.

Poznáme dva typy špecifikátorov, a to statické a opisujúce. Statické špecifikátory neobsahujú žiadny pohyb. Napríklad rozťahnutá ruka s pokrčeným palcom a ukazovákom, ktorých konce sa vzájomne dotýkajú, znázorňuje reálnu veľkosť kruhového predmetu. Naopak, opisujúce špecifikátory zahŕňajú pohyb. Ide o pomyslenú stopu, ktorú za sebou nechávajú vybrané prsty daného tvaru ruky, napríklad kruh nakreslený do vzduchu jedným prstom – ukazovákom.

Existujú rôzne klasifikácie klasifikátorov. V tomto príspevku využívame naše delenie, ktoré je užitočné hlavne pre osoby, oboznamujúce sa s klasifikátormi na kurze slovenského posunkového jazyka. Klasifikátory môžeme rozdeliť do 4 kategórií: klasifikátor celého predmetu, klasifikátor časti tela, klasifikátor držania a klasifikátor dotyku.

Klasifikátor celého predmetu zastupuje celý objekt mena. Klasifikátorový tvar ruky zobrazuje subjekt intranzitívneho slovesa. Napríklad zovretá ruka (päť) so vztýčeným ukazovákom ako klasifikátorový tvar ruky môže znázorniť osobu a k nemu sa môže pridať znázornenie dráhy pohybu, čiže ide o osobu, ktorá môže prichádzať ku mne alebo odchádzať odo mňa.

Klasifikátor časti tela zastupuje konkrétnu časť ľudského alebo živočíšneho tela. Napríklad zovretá ruka so vztýčeným palcom, ukazovákom a prstenníkom (znázorňujúca číslo 3) ako klasifikátorový tvar ruky môže ilustrovať pazúry a k nemu sa môže pridať pohyb pazúra, čím sa dá opísať chôdza kohúta po dvore či státie orla na konári stromu apod. Syntakticky ide o intranzitívne slovesá.

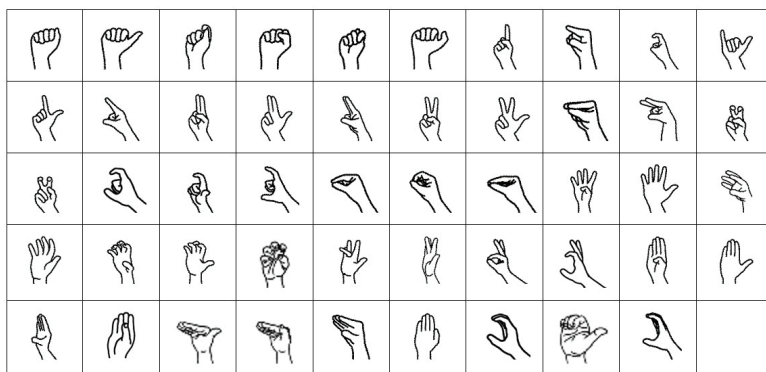
Klasifikátor držania reflektuje spôsob, ako sa drží objekt mena – inak držíme fľašu minerálnej vody, inak pohárik alkoholu, inak uško veľkého pohára piva. Pri klasifikátoroch držania ide o ikonické napodobňovanie držania, ucho-

penia alebo manipulácie s objektom. Syntakticky sú to objekty tranzitívnych sloviess.

Klasifikátor dotyku odráža spôsob, akým sa dotýkame objektu mena. Ide o znázornené kontaktné posunky produkované v posunkovom priestore. Plochá ruka so vztýčeným palcom ako klasifikátorový tvar ruky môže ilustrovať dotyk na tlačidlo dvier autobusu, hladkanie zvieratá po srsti, zauškovanie dieťaťa a pod. Rovnako ide o tranzitívne slovesá.

Klasifikátory a špecifikátory tvaru a veľkosti majú spoločné vlastnosti; sú nimi sémantická nesamostatnosť alebo závislosť od antecedentu a syntaktická pozícia za menom. Klasifikátory a špecifikátory môžu navyše slúžiť na pluralizáciu posunkov substantív, pre ktoré nie je dovolená reduplikácia posunkov.

Slovenský posunkový jazyk môžeme vzhľadom na systém používania klasifikátorov zaradiť medzi klasifikátorové jazyky. Nasledujúce klasifikátorové tvary ruky používané v slovenskom posunkovom jazyku sa môžu líšiť od klasifikátorových tvarov ruky iných posunkových jazykov.



Kľúčové slová: slovenský posunkový jazyk, klasifikátor, špecifikátor tvaru a veľkosti, klasifikátorový tvar ruky

Trnavská univerzita v Trnave
 Pedagogická fakulta
 Katedra slovenského jazyka a literatúry
 Priemyselná 4, 918 43 Trnava
 roman.vojtechovsky@truni.sk

Pragmatická funkcia intertextuality v poézii P. O. Hviezdoslava (na príklade biblických alúzií)

Vladimíra Vrajová

Cieľom príspevku je interdisciplinárna, štylisticko-pragmatická interpretácia biblických citátov a parafráz, ktoré nadobúdajú v Hviezdoslavovej lyrike s nadosobnou tematikou viaceru podôb: jednak je to budovanie básnického komunikátu ako paralely biblického textu (napr. pripodobnenie spoločensko-politickej situácie k putovaniu Izraelského národa, mretiu na púšti, zbieranu manny, vízií zasľúbenej zeme atď.), jednak je to singulárne exponovanie rozmanitých básnických obrazov vychádzajúcich z biblických naratívov (symbol Sodomy, korábu, Nikodéma) a citačných alúzií („efata“, „jedzme a pime“, „odvalený kameň“), pričom v niektorých básnických textoch dochádza k simultánnemu uplatneniu oboch postupov. Pri vymedzení intertextuality vychádzame z koncepcie L. Doležala, ktorý daný jav charakterizuje na úrovni evidentných súvislostí medzi textami a ich fikčnými svetmi (a nie na rovne textu ako takého a jeho vlastností).

Výskumnú vzorku tvorí 71 básní, napísaných v rozmedzí rokov 1861 – 1914 a postihujúcich celé produktívne obdobie básnika. So zreteľom na autorskú intenciu rozlišujeme vo výskumnom súbore básne s dominantným aspektom národného kriticizmu, burcovania, obhajoby ľudu, subjektívnej reflexie spoločenskej situácie a i., čo sa premieta aj do jazykovo-štylistického stvárnenia literárnych útvarov. Relevantné sú lexikálne a morfosyntaktické prostriedky, ktoré participujú na vytváraní komunikačno-pragmatických atribútov textu, konkrétne subjektívnosti, emocionálnosti, apelovosti, zaangažovanosti, zamerania na percipienta a i. So zreteľom na pragmatickú funkciu a žiaduci perlokučný efekt evidujeme v básňach, ktoré sú zároveň analógiou biblických textov, markantný rozdiel medzi uplatnením jednotného a množného čísla, prvej, druhej a tretej slovesnej osoby, jednoduchých a rozvitých syntaktických konštrukcií a bezpríznačkovej a príznačkovej lexiky, príp. lexiky s konotačným potenciálom (napr. v básni *Sneh pokrýl polia*, tematicky čerpajúcej z Jánovej Apokalypsy, sú frekventovane zastúpené lexémy s negatívnym hodnotiacim nábojom). Na druhej strane pri citátoch a parafrázach (často podporených uvedením zdroja) je štylistický efekt založený na interakcii básnického a biblického komunikátu a je ovplyvnený mierou ich významového súladu. Týmto spôsobom dochádza k zdôrazneniu alebo popretiu (rekonštrukcii, príp. ironizácii) prototextového obsahu v novom kontexte (napr. obraz hrivny je v Ježišovom podobenstve pozitívny, ale v Hviezdoslavovom *Slovenskom Prometejovi* negatívny).

Kľúčové slová: P. O. Hviezdoslav, nadosobná poézia, biblizmus, intertextualita, štylistika, pragmatika, analýza

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Tajovského 51, 974 01 Banská Bystrica
vladimira.vrajova@umb.sk

Niekoľko poznámok k exofónii a jej podobám v kontexte slovenskej literatúry po roku 1945

Štefania Vyskočová

Cieľom nášho príspevku je priblíženie na Slovensku nedostatočne spracovanej problematiky exofónie: terminologické uchopenie pojmu, prezentácia predstaviteľov i publikovaných záverov o dôvodoch a špecifikách exofónie autorského jazyka. So zreteľom na exofóniu autorov slovenského pôvodu, ktorí debutovali po roku 1945, sa zameriame na dôvody a špecifickosť tvorby troch z nich: L. Grosmana, I. Wandall-Holmovej a I. Brežnej.

Termín exofónia nadobudol pevné miesto v lingvistikе v roku 2007 vydaním publikácie *Exophonie: Anders-Sprachigkeit (in) der Literatur* kolektívu autorov S. Arndtovej, D. Naguschewského a R. Stockhammera. Pojem je odvodený z gréckych výrazov *éxō* (mimo, zvonku) a *phōnē* (zvuk, hlas). Významovo pomenúva skutočnosť, keď si spisovateľ zvolí na umeleckú tvorbu iný ako materinský jazyk. Zo známych autorov, ktorí netvorili v rodnom jazyku, môžeme spomenúť J. Konrada, V. Nabokova, J. Kerouaca, S. Becketta či M. Kunduru. Dnes reprezentujú túto kategóriu autorov aj Y. Tawadová či J. Lahiri.

Sloboda v tvorbe, zmena identity, nové stimuly, možnosť intenzívnejšej jazykovej hry v novom jazyku, to je len časť z dôvodov, ktoré exofónni autori uvádzajú pri výbere nematerinského tvorivého jazyka. Sumarizačne môžeme pomenovať tieto dôvody: politické (vojna, emigrácia), pragmatické (asimilácia, zamestnanie, úsilie byť čítaný, zameranosť na recipienta), subjektívne (sloboda, prekonanie traumy, vytvorenie si „novej jazykovej či umeleckej identity“).

Ch. Wrightová (2008), odborníčka na exofóniu, akcentovala niektoré zo špecifik ňou analyzovaných exofónnych autorov, píšucich v nemčine: prepínanie komunikačného kódu, doslovný preklad a lexikálna repetícia, ktoré budujú nový literárny register, schopnosť nadmerného aplikovania metafor, čo v jazyku vytvorilo kreatívny priestor.

Aj komparácia elementárnych dôvodov a špecifik exofónnej tvorby pôvodom slovenských autorov – L. Grosmana (čeština), I. Wandall-Holmovej (dánčina) a I. Brežnej (nemčina) – poukázala na opodstatnenosť prepájania exofónie nielen so skutočnosťou života v emigrácii, ale aj s markantnými receptívnymi či produktívnymi schopnosťami a zručnosťami spisovateľov: profesionálna práca so slovom, budovanie vlastného literárneho zázemia v novej krajine či polyglotizmus, čo súviselo s funkčným prepájaním komunikačného kódu a viedlo k vytvoreniu špecifického a obohacujúceho autorského jazyka, ktorý je zaujímavým lingvistickým, ale z hľadiska literárnej vedy aj tematicko-motivickým prostriedkom vzájomnej medzinárodnej i medziliterárnej komunikácie.

Kľúčové slová: exofónia, emigrácia, inovatívnosť, Ladislav Grosman, Iboja Wandall-Holmová, Irena Brežná

LITERATÚRA

ARNDT, Susan – NAGUSCHEWSKI, Dirk – STOCKHAMMER, Robert: Exophonie: Anderssprachigkeit (in) der Literatur. Berlin: Kadmos 2007. 302 s.

WRIGHT, Chantal: Writing in „Grey Zone“: Exophonic Literature in Contemporary Germany. In: GFL-Journal, 2008, č. 3, s. 26 – 42.

Trnavská univerzita v Trnave
Pedagogická fakulta
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
stefania.vyskocova@tvu.sk

Profesionalizmy ako demonštrácie kultúry komunikačnej formácie streetdancerov

Michal Zoller

Príspevok predstavuje profesionalizmy ako prejavy kultúry istej komunikačnej formácie, konkrétne kultúry slovenských streetdanceových tanečníkov. Jazykový materiál, na ktorého pozadí je príspevok vypracovaný, pozostáva z databázy profesionalizmov (cez dvesto jednotiek), ktoré sme zozbierali prostredníctvom pozorovania živej interakcie tanečníkov, príslušníkov danej komunikačnej formácie. Ako kľúčová vlastnosť profesionalizmov sa v kontexte príspevku chápe to, že sú tieto lexikálne jednotky viazané na istý kolektív, ktorý prostredníctvom vzájomnej interakcie vytvoril vlastnú kultúru. Profesionalizmy majú tak pre tieto kolektívy (alebo komunikačné formácie) kľúčový kultúrny význam (reprezentujú správanie danej kultúry v spoločnosti, zachovávajú kontinuitu naprieč generáciami...). Táto prepojenosť sa potom zobrazuje v ich komplexnom jazykovom fungovaní (v ich štruktúre, spôsobe tvorenia, používaní). Navrhujeme preto venovať interpretačnú pozornosť profesionalizmom nielen ako istej „zbierke“ slov (a kultúrnych entít, ktoré zobrazujú), ale aj týmto ďalším faktorom, ktoré ponúkajú rozšírenú interpretačnú perspektívu. Zastávame názor, že v tomto duchu dokážeme preniknúť hlbšie do skúmanej kultúry, no tiež vytvoriť explanáciu, ktorá nebude ohrozená časom tak, ako iba zber a deskripcia dynamických jednotiek, akými profesionalizmy sú. V príspevku sa tiež venujeme črtám profesionalizmov, zdôrazňujeme však nutnosť chápať ich nie absolútne, ale ako škálu. Pozorujeme totiž, že v prípade profesionalizmov dochádza k neustálemu „zápasu“ medzi ich funkciou ako kultúrnych artefaktov a ich funkciou ako komunikačných jednotiek (rozpor sledujeme napríklad v prípade aktualizácie či ekonomizácie tvarov oproti zachovávaniu fixnej podoby, ktorá stabilnejšie udržiava tradície kultúry). V poslednej časti príspevku je príkladne zobrazená charakteristika a interpretácia jednej z črt profesionálnej reči streetdanceových tanečníkov – pejorativnosti. Pejorativnosť je vo verejnosti často skloňovanou vlastnosťou reči hiphopovej subkultúry, isté zastúpenie má aj v komunite streetdanceových tanečníkov (tieto kultúry sú veľmi príbuzné). V tejto časti interpretujeme výrazy *cunt*, *bitch* a ich slovenské obmeny, ktoré sa v časti tanečnej komunity (ktorá sa venuje tanečnému štýlu vogue) používajú v pozitívnom zmysle, čo vnímame ako potvrdenie nášho predpokladu, že nás už spomínané rozšírené vnímanie profesionalizmov môže viesť k ďalším novým interpretáciám správania komunikačných formácií. Zistenie usúvzťažňujeme s postavením, ktoré táto subkultúra zaujíma voči populárnej kultúre. Zároveň uvažujeme nielen nad tým, ako sa používajú pejoratívne profesionalizmy v rámci komunikačnej formácie, ale aj nad tým, ako sa vníma používanie týchto jednotiek mimo nej.

Kľúčové slová: profesionalizmy, sociolekt, komunikačné formácie, pejoratívnosť, street dance, hip-hop

Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka
Gondova 2, 811 02 Bratislava
Slovenská republika
zoller2@uniba.sk

Úloha asociačného výskumu pri výklade slov

Žaneta Zsarnóczyaiová

Svetová lingvistika v posledných desaťročiach zaznamenáva stále výraznejší nárast tendencie experimentálneho overovania hypotéz pomocou metód prevzatých z iných vedných odborov. Jednou z takýchto metód je aj tzv. voľný asociačný experiment (ďalej VAE), ktorý si lingvistika prepožičala z oblasti psychológie. Ten sa v súčasnosti považuje za jednu z najúspešnejších psycholingvistických metód projekcie jazykového povedomia.

Prezentovaná práca sa zaoberá uplatnením danej metódy vo výskume lexi-ky. Vychádza pritom z tézy, že VAE má prostredníctvom modelovania tzv. asociačných polí schopnosť zachytávať vedľajšie sémantické odtiene slov v jazykovom povedomí nositeľov konkrétneho jazyka. Pomáha tak explikovať ich význam, a preto má potenciál pri zostavovaní i aktualizácii výkladových slovníkov, pri štúdiu antonym a synonym, ustálených výrazov atď.

Vzhľadom na to, že v slovenskej lingvistike predstavuje asociačný výskum pomerne novú bádateľskú oblasť (porov. Šipko, 2013; Korina – Bilčíková, 2017; Bilčíková, 2020), práca sa vo výraznej miere opiera aj o východiská iných slovanských autorov, ktorí sa problematike venovali (porov. Martinek, 2008; Martinovič, 2008; Dolinskij, 2012; Beľanin, 2004 a i.). Práca napokon prezentuje stručnú analýzu výsledkov vlastného VAE, uskutočneného na nositeľoch ukrajinského jazyka. Jej ambíciou je dokázať potenciál asociačného výskumu pri výklade slov i v slovenskom jazyku a poukázať tak na niektoré z výhod asociačného slovníka, ktorý na Slovensku, ako v jednej z mála európskych krajín, zatiaľ nebol zostavený.

Kľúčové slová: asociačný experiment, asociácia, stimul, reakcia, jazykové povedomie, asociačný slovník

LITERATÚRA

- BELANIN, Valerij Pavlovič: Psycholingvistika: učebnik. Moskva: Flinta, moskovskij psichologo-socialnyj institut 2004. 232 s.
- BILČÍKOVÁ, Míriama: Výskyt citátových asociácií vo voľnom asociačnom experimente: slovensko-ruský aspekt. In: *Philologia Rossica: Časopis pro ruskou filologii a výuku ruského jazyka*, 2020, roč. 2, č. 3., s. 149 – 161.
- DOLINSKIJ, Vladimir Arkad'evič: Teorija asociativnyh polej kvkvantitativnoj lingvistike. Moskva: Tezaurus 2012. 512 s.
- KORINA, Natália – BILČÍKOVÁ, Míriama: Citatnye asociacii kak vid intertekstual'noj svjazi. In: *Slavica Nitriensia: Časopis pre výskum slovanských fililógií*, 2017, roč. 6, č. 2, s. 34 – 55.
- MARTINEK, Svitlana: Ukrajinskij asociativnyj slovnyk u2 t.: T. 1: Vid stymulu do reakcii. Lviv: PAIC 2008. 344 s.
- MARTINOVIČ, Gennadij Anahevič: Tekst ieksperiment: issledovanie kommunikativno-tematičeskogo polja v russkom jazyke. Sankt-Peterburg: SPbGUP 2008. 256 s.

SIPKO, Jozef: Asociačné testy ako jedna z metód lingvokulturológie. In: Jazyk a kultúra, 2013, roč. 4, č. 14. Dostupné z WWW: https://www.ff.unipo.sk/jak/14_2013/sipko.pdf [cit. 2021-09-28].

Slovenská akadémia vied
Slavistický ústav Jána Stanislava
Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava
Slovenská republika
zaneta.zsarnoczaiova@savba.sk

VARIA XXX

**Zborník abstraktov z XXX. kolokvia mladých jazykovedcov
(3. – 5. november 2021)**

Editorky: Katarína Gajdošová, Natália Kolenčíková

Formát: A5

Rozsah: 54 strán

Bratislava

**Slovenská jazykovedná spoločnosť
pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV
2021**

ISBN 978-80-971690-7-7